

Men som konklusion skal det siges, at ingen, der interesserer sig for emnet, kan lade denne bog ligge. Og så har den tillige en god bibliografi og nogle gode billeder af frontsvinene.

Ib Gejl

Bjørn Rosengren: *Dr. Werner Best og tysk besættelsespolitik i Danmark 1943-1945*. (Odense Universitetsforlag, 1982). 197 s.

Det er en god bog. En klart opbygget, præcis og systematisk analyse af hovedlinierne i besættelsesmagtens politik fra indførelsen af militær undtagelsestilstand 29. august 1943 til kapitulationen i maj 1945. De begivenheder, der skildres, er i hovedsagen velkendte; men de er nu placeret i sammenhæng anskuet som udtryk for mål og metoder, som i vekslende orden prægede den tyske adfærd i nederlagsfasen.

Den tyske rigsbefuldmægtigede Werner Best indtager naturligt nok en central position, dels i kraft af hans faktiske placering, dels måske også fordi så stor en del af det sparsomt bevarede kildemateriale hidrører fra hans pen. De militære kilder er fåmælte, og det tyske politiske materiale blev næsten fuldstændigt tilintetgjort, da tyske myndigheder i Danmark slettede deres spor ved centralfyret i Dagmarhus' kælder i krigens sidste dage. Bests telegrammer og indberetninger i det tyske udenrigsministeriums forholdsvis velbevarede arkiv giver et indblik i hans argumentation. Det savnes for de militære chefer, v. Hanneken og Lindemann og den højere SS- og politifører Günther Pancke. Derfor bliver Best naturligt hovedperson, skønt det er problematisk, om hans indflydelse i denne fase af krigen berettiger til det. Bjørn Rosengren viser et politisk sy-

stem i opløsning, hvor den tyske udenrigstjenestes formelle kompetence i Danmark blev udhulet gennem den praktiske prioritet, militære og politimæssige forholdsregler fik.

Han har også et bud på Bests omstridte rolle som igangsætter af jødernes deportation i okt. 1943. Han afviser både Hæstrups accept af, at Bests famøse telegram af 8. september, der satte lavinen i skred, var et klodset afværgeforsøg, og Leni Yahils teori om, at Best brugte sagen til at få indført tysk politi. I stedet vil han lægge vægt på, at Best i alle tilfælde måtte regne med en jødeaktion og ønskede den overstået, mens undtagelsestilstanden varede og v. Hanneken følgelig stod med ansvaret. Tolkningen har den fordel, at vi da kan læse Bests telegram i overensstemmelse med den bogstavelige ordlyd. Han bad om en fremskyndelse, fordi han ønskede en fremskyndelse. Han gjorde sig ingen illusioner om at undgå aktionen, da forhandlingspolitikken ved regeringens afgang var brudt sammen.

Bjørn Rosengren tager også et velgørende forbehold over for Bests senere påstande om intrigespil fra Panckes og v. Hannekens side og konstaterer, at samarbejdet mellem de tre tyske chefer fungerede ret gnidningsløst indtil folkestrejken i København i sommeren 1944. Det danske politiske opløsning og deportation i september forklares heller ikke som træk i magtspillet, men som Panckes ikke særlig vellykkede forsøg på at befæste sin »smuldrende stilling hos Himmler«. Aktmangel bevirker, at dette kun kan stå som en begrundet formodning, og det havde nok været umagen værd at sammenligne det danske politiske ringe indsats mod modstandsbevægelsen efter 29. august med, hvad der var dagligt vande i andre besatte lande. Hvorfor blev dansk politi det eneste, som deporteredes til

tysk KZ-lejr? Hvorfor så det ud til at være en god sag for Pancke at rejse i Berlin?

Til slut et hjertesuk. Bogen vil være af værdi for mange, der interesserer sig for den tyske bekæmpelse af modstandsaktivitet med retlige eller terroristiske midler. Havde det da ikke været en idé at oversætte de tyske citater, evt. med originaltekst i noterne? Og gerne oversætte dem helt til dansk, for desværre skæmmes den i øvrigt præcise og nuancerede sprogbrug af grove germanismer. Når man f.eks. s. 157 læser, at den »militære øverstkommanderende ville ... understøtte ... med at ... forsørge flygtningene ...«, forstår man nok, at han ville hjælpe med at forsyne dem; men simplere ord havde gjort læsningen mere flydende.

Henning Poulsen

Erik Johannesen: *Vi bringer en særmedling ... – om våbenedkastning og sabotage*. (Centrum 1982). 128 sider.

Bogen er en populær, problemfri beskrivelse af modstandsaktiviteter under besættelsen. Den bygger på kendte bøger og beretninger og rummer ikke ny viden eller forståelse.

Henning Poulsen

Erik Christensen: *Arbejderpartiernes faglige politik i 1970'erne*. (Aalborg Universitetsforlag, 1981). 317 s.

Bogen er en klar redegørelse for arbejderpartiernes (Socialdemokratiet, DKP, SF og VS) faglige politik fra bølgen af vilde strejker begyndte i 1969 til oktobervalget i 1979. 'Faglig politik' omfatter både en egentlig faglig politik, hvor en sådan var formuleret, og – hvor det ikke var tilfældet – partiernes holdning til arbejderklassen i alminde-

lighed og fagbevægelsen i særdeleshed. I relation til emnet falder perioden i 2 dele med 1975 som skillepunkt. I den første periode var Socialdemokratiet i defensiven i fagbevægelsen. Partiet tabte terræn ved valget til tillidsposter, og det blev forværret af, at partiet i samme periode svækkede sin faglige opbygning, idet AIC (Arbejderbevægelsens Informationscentral), der var blevet oprettet i 1944 for at modvirke kommunisternes fremtrængning i arbejderbevægelsen, blev nedlagt i 1973. AIC blev henlagt til LO og fik ikke umiddelbart nogen efterfølger indenfor Socialdemokratiet. Det var først og fremmest DKP, der nød godt af Socialdemokratiets svækkelse, medens VS ingenting betød, og SF kun fik spredt fremgang. Gennembrudet for DKP kom i forbindelse med EF-kampagnen. Et af de områder, hvor DKP i denne periode manifesterede sin indflydelse var Formandsinitiativet. Det var et forholdsvis løst samarbejde mellem en række fremtrædende fagforeningsformænd i København. Det manifesterede sig for alvor i forbindelse med den bølge af vilde strejker, der forekom fra april 1969 til februar 1970. Det var i princippet tværpolitisk, men var reelt domineret af kommunister. Dets indflydelse kulminerede ved de store demonstrationer under Hartling-regeringen i maj og november 1974. Med Anker Jørgensens overtagelse af regeringsmagten i februar 1975 begynder 2. fase. I denne periode gik Socialdemokratiet i offensiven og vandt noget af det tilbage, der var sat over styr i den foregående periode. Partiet havde i februar 1974 oprettet et fagligt sekretariat og resultaterne af det begyndte nu at vise sig. Forholdet til LO-ledelsen var godt, og den hårde kritik af Socialdemokratiet, som Thomas Nielsen med jævne mellemrum gav udtryk for gjorde ikke for alvor skår i det.